

Muzyka Karola Szymanowskiego w jego małej ojczyźnie (Tymoszkówka, Kamionka, Kropywnycki) w latach 1962–2017

ALEKSANDER POLACZOK

Kropywnycki · ✉ poloniakr@ukr.net

Kiedy mówimy o małej ojczyźnie Karola Szymanowskiego, najczęściej mamy na myśli Tymoszkówkę — miejscowość, w której kompozytor się urodził, lub Ukrainę, do której ta miejscowość należy. Jednak pomiędzy tymi dwoma zakresami — najbardziej wąskim i najbardziej szerokim — istnieją jeszcze przynajmniej dwa określenia małej ojczyzny Karola Szymanowskiego jako regionu, z którego pochodził. Mam tu na myśli: 1. środkowo-południową Ukrainę, z Kijowem i Odessą włącznie, lub 2. znajdujące się niemal w centrum tego dużego obszaru pogranicze Kijowszczyzny i nadczarnomorskich stepów chersońskich.

W niniejszym artykule małą ojczyznę Karola Szymanowskiego rozumiem w tym ostatnim znaczeniu i skupię się na trzech ściśle ze sobą związanych i zajmujących ważne miejsce w biografii kompozytora miejscowościach, gdzie muzyka polskiego kompozytora jest znana i promowana. Oprócz legendarnej Tymoszkówki są to: 1. najbliższej niej położone miasteczko i stacja kolejowa Kamionka, która za czasów Szymanowskiego, podobnie jak i Tymoszkówka, należała do czyhyryńskiego powiatu guberni kijowskiej, a obecnie jest liczącym ok. 20 tys. mieszkańców centrum rejonowym obwodu czerkaskiego, oraz 2. większe miasto (jak pisał Iwaszkiewicz — „zimowa stolica Szymanowskich”), położone ok. siedemdziesiąt kilometrów od Kamionki i Tymoszkówki i noszące do 1924 roku nazwę

Elizawetgrad, do 1934 — Zinowjewsk, do 1939 — Kirowo, do lipca 2016 — Kirowograd, a obecnie — Kropywnycki (trb. ukr. Kropywnyćkyj) ¹.

Kamionka i Kropywnycki posiadają znaczące miejsce nie tylko w biografii Szymanowskiego, lecz także innych wielkich twórców. To właśnie w Kamionce na przestrzeni trzydziestu lat spędzał wakacje Piotr Czajkowski, komponując tu wiele swych utworów. W Kropywnyckim (Elizawetgradzie), uważanym za kolebkę profesjonalnego teatru ukraińskiego, Franz Liszt zagrał swój ostatni wielki koncert publiczny, miała tu też miejsce prapremiera *Wieczornic* [Вечорниці] — muzyczno-scenicznego dzieła jednego z najważniejszych kompozytorów ukraińskich XIX wieku, Piotra Niszczyńskiego, a w elizawetgradzkim teatrze, w trupie Marka Kropywnyckiego, debiutowała najwybitniejsza ukraińska aktorka przełomu XIX i XX wieku, Marija Zańkowiecka; istniała tu też jedna z najbardziej znanych w Imperium Rosyjskim początku XX wieku muzyczna szkoła Neuhausów ².

Z korespondencji Szymanowskiego, licznych wspomnień, materiałów dokumentacyjnych i prac naukowych wiemy o wielokrotnych wykonaniach muzyki autora *Króla Rogera* w Tymoszwówce i Elizawetgradzie (przez niego samego, jego przyjaciół: Henryka Neuhaus, Artura Rubinsteina i Pawła Kochańskiego, a także kilku mniej znanych wykonawców). Po opuszczeniu przez Szymanowskiego Ukrainy w końcu 1919 roku, w ciągu następujących czterech dekad — zresztą najbardziej tragicznych w dziejach XX stulecia — o muzyce polskiego kompozytora i jego osobie publicznie nie wspomniano. Jego imię i muzyka wróciły do małej ojczyzny kompozytora dopiero w latach 1961–1962 w związku z obchodami 25. rocznicy śmierci i 80. rocznicy urodzenia autora *Harnasiów*.

-
- 1 Na początku XX wieku Elizawetgrad (trb. ros. Jelizawietgrad, ukr. Jełysawetgrad) był jednym z trzech największych powiatowych miast na Ukrainie, a w 1939 roku, jednocześnie z przemianowaniem na Kirowograd, stał się miastem obwodowym. Obecnie liczy ok. 230 tysięcy mieszkańców.
 - 2 Istnieje liczna ukraińsko- i rosyjskojęzyczna literatura na ten temat; z myślą o odbiorcach niniejszego tekstu podaję jednak tutaj (i w niektórych innych przypadkach) źródło w języku polskim. Zob. Igor Błażkow, *Elizawietgradzkie lata*, „Ruch Muzyczny” 1962 nr 23, s. 1–6.

Inicjatorami powrotu byli Ukraińcy, Polacy i Rosjanie. Dzięki wizytom w Tymoszówce, Kamionce, Kropywnyckim, Znamionce, wsi Petrowo (dawnej Orłówce, Orłowej Bałce) młodego ukraińskiego dyrygenta i działacza muzycznego Igora Błażkowa³, siostrzenicy kompozytora Krystyny Dąbrowskiej⁴, moskiewskiego muzykologa Izraïła Niestiewa⁵, lokalne władze i publiczność przygotowały w październiku 1962 roku uroczystości jubileuszowe: koncert w Kropywnyckim i wystawy poświęcone Szymanowskiemu w Tymoszówce, Znamionce i Kropywnyckim. W uroczystościach uczestniczyła Wanda Michalewska, Generalny Konsul Polski w Kijowie⁶. Obchody dały pierwszy impuls do popularyzacji twórczości i osoby kompozytora w Tymoszówce, Kamionce, Kropywnyckim. W późniejszych latach miejscowości te zwiedzili liczni ukraińscy i zagraniczni goście. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele kultury polskiej (muzycy, muzykolodzy, literaturoznawcy, filmowcy, bibliotekarze, muzealnicy i in.), jak m.in.: Teresa Chylińska (1967), twórcy filmu *Ślad człowieka* (1971), Grzegorz Wiśniewski, Lucjusz Pinkosz (1991), uczestnicy konferencji muzykologicznej *Karol Szymanowski a Ukraina* w 1993 roku (Teresa Chylińska, Zofia Helman, Józef Opalski, Adam Mrygoń), Oskar Koszutski⁷ (2002), Radosław Romaniuk (2006), Jerzy Stankiewicz, Małgorzata Janicka-Słysz, Stanisław Krawczyński (2007), Jarosław Godun (2010, 2011), Piotr Oczkowski (2010, 2011), Antoni Brożek (2011), Aleksander Laskowski, Łukasz Strusiński, Elżbieta Jasińska-Jędrasz, Barbara Szumowska (2012), Magdalena Borowiec (2013), Paweł Mełgeś, Michał Bogusławski, Kinga Dujanowicz (2017)⁸.

3 Igor Błażkow, *Reportaż z Tymoszówki*, „Ruch Muzyczny” 1962 nr 19, s. 3–6.

4 Zob. Krystyna Dąbrowska, *Był tu wśród nas*, „Świat” 1962 nr 37, s. 14–15; eadem, *Partir c'est mourir un peu*, „Kobieta i życie” 1962 nr 38, s. 2, 11.

5 Izraïł Niestiew, *Nowe materiały do biografii Karola Szymanowskiego*, w: *Księga Sesji Naukowej poświęconej twórczości Karola Szymanowskiego*, Warszawa 23–28 marca 1962, red. Zofia Lissa, Warszawa 1964, s. 191–208.

6 *Вечір ювілею К. Шимановського* [*Weczir juwileju K. Szymanowskoho*], „Молодий комунар” 1962 (10 X), s. 4.

7 Ówczesny dyrektor Muzeum im. A. i J. Iwaszkiewiczów w Stawisku.

8 Informacja pochodzi z muzealnych ksiąg gości oraz z prasy. Nie wymieniam tu odwiedzających z Ukrainy, Rosji, Francji, Wielkiej Brytanii, Chin.

W kwietniu 1962 roku z inicjatywy Igora Błażkowa i przy wsparciu ojca ukraińskiej szkoły kompozytorskiej, Borysa Latoszynskiego, w Kijowie odbył się dość potężny cykl imprez (m.in. dwa koncerty i studencka konferencja naukowa). Wykonano wówczas *II Symfonię B-dur* op. 19, *I Koncert na skrzypce i orkiestrę* op. 35, muzykę z baletu-pantomimy *Mandragora* op. 43, dwa numery z baletu *Harnasie (Redyk, Taniec góralski)*, *II Sonatę fortepianową* op. 21, osiem etiud z op. 33 i cztery mazurki z op. 50 na fortepian; ponadto utwory na skrzypce i fortepian: *Sonatę* op. 9, *Mity* op. 30 (nr 1, 2), *Nokturn i Tarantelę* op. 28; a także pieśni: *Łabędź* op. 7, *Przeznaczenie* z op. 22, *Jedyne lekarstwo* i *Smutna wiosna* z cyklu *Pieśni miłosnych Hafiza* op. 24, *Moje serce* z op. 42 oraz dwie pieśni kurpiowskie (*Zarzytze, kuniu* i *Wsycy przyjechali*) z op. 58 na głos i fortepian⁹. Inicjatywa Błażkowa wiązała się nie tylko z obchodami rocznic Karola Szymanowskiego, ale także z próbą zainteresowania polskim twórcą młodego pokolenia ukraińskich muzyków lat 60., przede wszystkim kompozytorów.

W 1962 roku muzykę autora *Harnasiów* usłyszała też publiczność Kropywnyckiego. Stało się to w dniu 6 października, uważanym wówczas za dzień urodzin Szymanowskiego, w sali miejskiego Pałacu Kultury im. Żołtwnia (byłego Zgromadzenia Publicznego, gdzie występowali prócz Szymanowskiego także m.in. Artur Rubinstein, Aleksander Skriabin, Modest Musorgski, Leopold Godowski, Mykoła Łysenko i wielu innych znakomych artystów). W wykonaniu miejscowych muzyków zabrzmiały *Mazurek* i *Krakowiak* z *Czterech tańców polskich* na fortepian oraz utwory kompozytorów ukraińskich, polskich i innych¹⁰.

A w Tymoszówce? W 1967 roku w świetlicy miejscowego klubu otwarto Izbę Przyjaźni Radziecko-Polskiej¹¹, na początku lat 90. przekształconą

9 Zob. XIX Наукова студентська конференція, присвячена 25-річчю з дня смерті К. Шимановського [XIX Naukowa studentська konferencija, pryswiazczena 25-riczcziu z dnia smerti K. Szymanowskoho], Kijów, Konserwatorium Państwowe im. P. Czajkowskiego w Kijowie, Studenckie Towarzystwo Naukowe, 6–10 IV 1962.

10 Пам'яті польського композитора [Pamjati polskoho kompozytora], „Кіровоградська правда” [„Kirovogradzka prawda”] 1962 (9 X), s. 3.

11 Марія Шкаліберда [Maria Szkaliberda], Кароль Шимановський [Karol Szymanowski], „Трудова слава” [„Chwała pracy”] 1967 nr 61, s. 3.

w Izbę Pamięci Karola Szymanowskiego. Od roku 2002 Izba mieści się w gmachu średniej szkoły ogólnokształcącej, zbudowanej w latach 80. XX wieku na terenie nieistniejącego obecnie dworu Szymanowskich. Honorowe miejsce w zbiorach muzealnych zajmują pamiątki z majątku Szymanowskich: stolik, szafa, łóżko, lustro, wieszak na ubrania oraz oryginalny dokument — akt sprzedaży części ziemi miejscowym chłopom przez Stanisława Szymanowskiego¹².

Dzieł Karola Szymanowskiego w Tymoszwówce wykonano niewiele¹³. 5 lutego 2005 roku, z okazji zakończenia Roku Polski na Ukrainie w sali tymoszwowieckiej szkoły ogólnokształcącej Chór Kameralny „Kamjanka” (kierownik artystyczny — Walerij Wołkow) wykonał *A chtëz tam puka* z cyklu *6 pieśni kurpiowskich* na chór mieszany a cappella, natomiast nauczycielka Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego w Kamionce, Lubow Leszczenko, zagrała *Mazurka i Krakowiaka z Czterech tańców polskich* w transkrypcji na akordeon¹⁴.

W roku 2010 szkoła ogólnokształcząca w Tymoszwówce, zgodnie z rozporządzeniem Gabinetu Ministrów Ukrainy nr 236, otrzymała imię Karola Szymanowskiego: zainstalowano na jej ścianie tablicę pamiątkową z odpowiednim napisem¹⁵. Z tej okazji w dniu 25 czerwca w szkole odbył się

- 12 Ірина Перепічка, Анатолій Могилка [Iryna Pierepiczka, Anatolij Mohyłka], *Снадици-на Кароля Шимановського*, w: *Джерело [Spadszczyna Karola Szymanowskoho, Dzerelo]* — Вур. 1: Матеріали першої науково-практичної краєзнавчої конференції, присвяченої 355-річчю м. Кам'янки [Materiały perszoji naukowo-praktycznoji krajeznawczoji konferencji, pryswiaczenoju 355-riczcziu m. Kamjanky], Kamionka 2004, s. 96–98.
- 13 Sala szkolna wyposażona jest w przeciętne pianino.
- 14 Podane tu i dalej informacje o koncertach w Tymoszwówce i Kamionce zawdzięczamy Jefremcewej. Zob. Алла Єфремцева [Ана Jefremcewa], *Хронограф подій, пов'язаних з виконанням творів К. Шимановського в с. Тимошівка, м. Кам'янка Черкаської області та м. Замость (Польща)* [Chronohraf podij, powjazyanych z wykonanniam tworiw K. Szymanowskoho w s. Tymosziwka, m. Kam'ianka Czerkaškoji oblasti ta m. Zamost' (Polszcza)] (2004–2017 pp.), maszynopis, zbiory Muzeum K. Szymanowskiego w Kropywnickim; eadem, *Науково-освітня робота Кам'янського державного історико-культурного заповідника в популяризації теми життя і творчості Кароля Шимановського* [Naukowo-oswitnia robota Kamjanskoho derzawnoho istoriko-kulturnoho zapowidnyka w popularyzaciji temy], maszynopis, zbiory Muzeum K. Szymanowskiego w Kropywnickim.
- 15 Wszelkiej pomocy w realizacji tych przedsięwzięć, jak też przy zakupie łóżka pochodzącego z majątku Szymanowskich, udzielił Generalny Konsul RP w Kijowie Edward Dobrowolski.

koncert, na którym zabrzmiały pieśni Karola Szymanowskiego na głos i fortepian: *Kak tolko wostok* do słów Dymitra Dawydowa z op. 32 i *Daleko został cały świat* do słów Kazimierza Przerwy-Tetmajera z op. 2, wykonane przez muzyków z Kamionki — Ałłę Jefremcewą (sopran, kustosz Muzeum Historycznego w Kamionce) i Natalię Łazurenko (fortepian, nauczycielka Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego w Kamionce). Ponadto Chór Kameralny „Kamjanka” wykonał *Panie muzykancie* z cyklu *6 pieśni kurpiowskich*.

Najbogatszy program wśród imprez tymoszwowieckich miał koncert, który odbył się 29 listopada 2011 roku. Wówczas lwowscy muzycy — Lidia Futorska, Iwan Pachota i Marianna Humetska — zaprezentowali utwory kameralne Szymanowskiego. Wykonali *Sonatę skrzypcową* op. 9, *Trzy kaprysy Paganiniego* op. 40, *Taniec* z baletu *Harnasie*, *Mity* op. 30 oraz *Nokturn* i *Tarantelę* op. 28¹⁶.

Więcej wykonań muzyki Szymanowskiego miało miejsce w Kamionce. Wspomniany powyżej program, prezentowany w Tymoszwówce 5 lutego 2005 roku, w Kamionce był wykonany 20 grudnia 2004 roku, w sali Muzeum Historycznego.

9 października 2007 roku na koncercie z okazji 125. rocznicy urodzin kompozytora w sali Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego Ałła Jefremcewa i Natalia Łazurenko wykonały dwie pieśni z op. 2 (*Daleko został cały świat* i *Czasem, gdy długo*), Chór Kameralny „Kamjanka” — dwa utwory z *6 pieśni kurpiowskich* (*A chtëź tam puka*, *Panie muzykancie*). W wykonaniu uczniów szkoły muzycznej oprócz granego już wcześniej w Kamionce *Krakowiaka* z *Czterech tańców polskich* (tym razem w oryginalnej wersji na fortepian) zabrzmiały dwie pieśni polskie na fortepian w opracowaniu Karola Szymanowskiego (*Leci liście z drzewa* i *Ułani, ułani, malowane dzieci*). Uroczystość zaszczyliła swą obecnością Ola Gnatiuk — radca Ambasady RP w Kijowie. Wykonania wyżej wymienionych utworów zostały potwierdzone w roku 2008.

¹⁶ Podobny program został przedstawiony w lipcu 2011 roku w serii koncertów „Dni Muzyki Karola Szymanowskiego” we Lwowie, Tarnopolu i Drohobyczu oraz 30 XI 2011 roku w Kropywnyckim.

W jubileuszowym roku 2012 roku miejscowi wykonawcy wzbogacili swój repertuar o *Preludium* nr 2 z op. 1 (Ołena Cioma, nauczycielka Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego) i *Litanię do Marii Panny* op. 59 (A. Jefremcewa — sopran, O. Cioma — fortepian)¹⁷.

W 2017 roku po raz pierwszy w Kamionce muzykę Karola Szymanowskiego wykonali pianiści spoza granic Ukrainy — Andrzej Tatarski z Polski (*Etiuda b-moll* z op. 4)¹⁸ oraz Jonathan Powell z Wielkiej Brytanii (*Metopy* op. 29)¹⁹. Obydwa występy odbyły się w ramach festiwalu Jesień z muzyką Karola Szymanowskiego. Artyści zwiedzili przy okazji Tymoszwówkę.

Potencjał kulturalny i edukacyjny ponad 200-tysięcznego Kropywnyckiego doprowadził do przeniesienia do tego miasta centrum działań artystycznych o większej skali, takich jak koncerty, wystawy, publikacje i prezentacje książek, produkcja filmu o Szymanowskim itd.²⁰ Uroczyste obchody rocznic urodzin i śmierci kompozytora (1962, 1982–1985, 1992, 2002, 2007, 2012, 2017) przyczyniły się do umieszczenia tablic pamiątkowych (1964, 2013), zorganizowania konferencji naukowych (1993, 2007, 2012, 2013), założenia Muzeum Karola Szymanowskiego (w latach 1985–1991 działało ono jako Izba Pamięci w Koledżu Muzycznym, od 1991 roku — jako samodzielna komunalna instytucja edukacyjno-oświatowa: Muzeum Kultury Muzycznej im. K. Szymanowskiego).

Wspomniano tu już pierwszy po 1919 roku moment wykonania muzyki Karola Szymanowskiego w Kropywnyckim, który miał miejsce 6 października 1962 roku. Kolejny nastąpił dopiero w październiku 1983 roku jako oddźwięk światowych uroczystości z okazji 100. rocznicy urodzin

17 Z okazji 130. rocznicy urodzin Szymanowskiego występy wykonawców z Kamionki odbyły się: 10 X 2012 w Muzeum Krajoznawczym w Czerkasach (chór, soliści), 18 X 2012 w sali Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego w Kamionce (chór, soliści), 10 XII 2012 w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. K. Szymanowskiego w Zamościu (soliści), 24 XII 2012 w sali Muzeum Historycznego w Kamionce (chór, soliści).

18 Koncert 10 X 2017 w sali Muzeum Historycznego.

19 Koncert 16 XI 2017 w sali Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego.

20 Informacja o wydarzeniach w Kropywnyckim pochodzi z licznych materiałów miejscowego Muzeum Karola Szymanowskiego (afisze, programy itp.) i materiałów prasowych, liczących ok. 200 pozycji. Podaję tylko najważniejsze publikacje, w tym w języku polskim.

kompozytora (1982)²¹. Miejscowi muzycy: śpiewaczka Kateryna Terentjewa (wówczas solistka filharmonii, w przyszłości — solistka Opery w Dnipropetrowsku²²) i muzykolog Iryna Gorgoc poszerzyły listę wykonanych w Kropywnyckim utworów Karola Szymanowskiego o wybrane pieśni na głos i fortepian z cyklu *6 pieśni* do słów Kazimierza Przerwy-Tetmajera op. 2 i *Łabędzia* op. 7, a pianistka Olga Kobylko — o *Fantazję C-dur* op. 14 na fortepian. Koncert odbył się w sali Wydziału Sztuki Obwodowej Biblioteki im. Dmytra Czyżewskiego²³.

26 kwietnia 1985 roku w Kropywnyckim z okazji uroczystości otwarcia Izby Pamięci Karola Szymanowskiego w Koledżu Muzycznym wystąpili: Jadwiga Romańska-Gabryś (sopran), Zbigniew Jeżewski (fortepian), Maria Baranowska (skrzypce), Maria Korecka-Soszkowska (fortepian) z Polski, pianistki Lubow Potapowa, Ludmiła Leontjewa z Rosji, wspomniane wyżej K. Terentjewa i O. Kobylko z Kropywnyckiego²⁴. Wykonano wówczas wybrane pieśni na głos i fortepian z op. 2 i op. 20, ponadto *Wysła burzycka*, *U jeziorocka*, *Lecioły zorazie*, *Bzicem kunia* z op. 58, dwa preludia z op. 1, *Wariacje* op. 3, *Etiudę* nr 3 z op. 4, *Fantazję C-dur* op. 14, *Nauzykaę* z cyklu *Metopy* op. 29, *Maski* op. 34, osiem mazurków z op. 50 na fortepian; *Źródło Aretuzy* z *Mitów* op. 30, *Pieśń Roksany* z *Króla Rogera* i *Taniec z Harnasiów*²⁵. W 1988 roku, z okazji 100. rocznicy urodzin Henryka Neuhausa, Izbę

21 Wtedy kilka koncertów odbyło się w Związku Radzieckim: Moskwie, Leningradzie (obecnie Sankt Petersburg), Kijowie, Erywaniu. W Kijowie 13–14 X 1982 roku Wielka Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia i Telewizji pod batutą Bogusława Madeja wykonała *Uwerturę koncertową E-dur* op. 12, *II Symfonię B-dur* op. 19, *Nokturn i Tarantelę* op. 28 w orkiestrowej redakcji Grzegorza Fitelberga, *I Koncert skrzypcowy* op. 35 (solistka — Kaja Danczowska), *II Koncert skrzypcowy* op. 61 (solista — Krzysztof Jakowicz), *IV Symfonię* op. 60 (solista — Tadeusz Żmudziński).

22 Miasto Dnipropetrowsk, były Jekaterynosław (trb. ros. Jekatierinosław; ukr. Katerynosław) obecnie ma nazwę Dnipro (pol., ros. — Dniepr).

23 Елла Янчукова [Ella Janczukowa], *Дні мистецтва* [Dni mystectwa], „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1983 (7 X), s. 3.

24 Ольга Левтонова [Olga Lewtonowa], *Каролу Шимановському* [Karolu Szymanowskiemu], „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1985 (26 IV), s. 4.

25 Wydarzeniu patronował Konsul Generalny w Kijowie Włodzimierz Woskowski, za program i prowadzenie koncertu odpowiadali Olga Lewtonowa (Moskwa) i Emmanuil Monaszon (Kazań).

Pamięci Karola Szymanowskiego odwiedzili słynni pianiści, uczniowie Neuhausa — Aleksij Nasiedkin, Jewgienij Malinin, Wiera Gornostajewa, Anatolij Wedernikov, Margarita Fiodorowa, Anton Ginzburg, Julian Gutman, Ludmiła Ginzburg, Ariadna Łysenko i inni²⁶. Julian Gutman podczas swej następnej wizyty w roku 1990, na spotkaniu w Szkole Muzycznej nr 1 im. H. Neuhausa wykonał jeden z utworów Szymanowskiego na fortepian.

W 1991 roku obchodzono 10-lecie Muzeum Henryka Neuhausa w noszącej jego imię Szkole Muzycznej nr 1. Skrzypek Tomasz Bartosiak i pianistka Anita Krochmalska z Łodzi wystąpili 10 października (w dniu śmierci Neuhausa) w Filharmonii Obwodowej, wykonując utwory Henryka Wieniawskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Fryderyka Chopina i Karola Szymanowskiego (wybrane mazurki z op. 50 na fortepian, *Źródło Aretuzy z Mitów* op. 30)²⁷.

W kwietniu 1992 roku w ramach III edycji Ogólnoukraińskiego Konkursu Młodych Pianistów — Uczniów Koledżów Muzycznych im. Henryka Neuhausa²⁸, z inicjatywy Muzeum Karola Szymanowskiego do wymagań konkursowych zostało wprowadzone obowiązkowe wykonanie wybrane-go dzieła tego kompozytora. Uczestnicy konkursu grali wtedy szereg preludium z op. 1, etiud z op. 4 i op. 33, mazurków z op. 50. Zwycięzca — Jurij Bagmet z Siewierodoniecka — wykonał *Wyspę syren* z op. 29. Wraz ze swym nauczycielem otrzymał także zaproszenie Towarzystwa Muzycznego im. K. Szymanowskiego w Zakopanem na występy w Polsce (w szkołach Bytomia i Katowic w grudniu tego samego roku)²⁹.

26 Zob. Olga Lewtonowa, *Жыją, dopóki o nich pamiętamy*, „Ruch Muzyczny” 1988 nr 25, s. 23–25.

27 Przyjazd polskich muzyków oraz zwiedzanie przez nich Tymoszówki, Kamionki i Kropywnyckiego pomógł zorganizować Grzegorz Wiśniewski, w latach 1988–1992 zastępca dyrektora Centrum Informacji i Kultury Ambasady Polskiej w Moskwie.

28 Konkurs powstał w Kropywnyckim w 1988 roku. Do 2010 roku odbywał się co dwa lata, od 2011 roku — corocznie.

29 Лариса Демчук [Łarysa Demczuk], *Хто краще зіграє твір Шумановського* [Chto kraszče zihraje twir Szymanowskoho], „Кіровоградська правда” [„Kiwowogradzka prawda”] 1992 (2 IV), s. 1. *А тепер — з концертами до Польщі* [A teper — z koncertamy do Polščzi], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (9 IV), s. 3.

Z okazji 110. rocznicy urodzin Szymanowskiego, w dniach 5–8 X 1992 roku odbyły się Dni Pamięci Karola Szymanowskiego, które *post factum* należy uznać za pierwszy poświęcony kompozytorowi festiwal muzyczny w jego małej ojczyźnie³⁰. Kulminacyjnym punktem wydarzenia był koncert Moniki Sikorskiej-Wojtacy, profesor Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach³¹. W programie znalazły się dzieła Szymanowskiego (5 mazurków z op. 50, *Etiuda b-moll* z op. 4) i współczesnych polskich kompozytorów: Henryka Mikołaja Góreckiego, Bolesława Wojtowicza, Artura Malawskiego, Jana Wincentego Hawla. Uczeń Sikorskiej-Wojtacy, laureat III Ogólnopolskiego Konkursu Młodych Pianistów im. K. Szymanowskiego w Zakopanem, Wojciech Stysz, na wspólnym koncercie z Jurijem Bagmetem wykonał *Don Juana z Masek* op. 34³². Podczas kolejnego festiwalowego koncertu (pt. *Od Elizawetgradu do Zakopanego*) utwory Szymanowskiego (*Fantazja* op. 14 na fortepian, niektóre *Pieśni kurpiowskie* na głos i fortepian, transkrypcja na skrzypce i fortepian *Pieśni Roksany z Króla Rogera* i *Taniec z Harnasiów*) zostały wykonane przez miejscowych muzyków — pianistkę Olgę Chabło (Kobyłko), Marynę Guzanową (śpiew), Natalię Chłobokową (skrzypce), Swiżlanę Koncedałową i Walerię Stiopiczewą (fortepian).

Imprezy towarzyszące konferencji naukowej *Karol Szymanowski a Ukraina*, zorganizowanej w Kropywnyckim w roku 1993, dziś uważamy za drugi festiwal muzyczny w tym mieście poświęcony Szymanowskiemu. W sali koncertowej Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. W. Wynnyczenki (byłego żeńskiego gimnazjum, gdzie w 1919 roku serię koncertów dali Szymanowski i Neuhaus), artystki z Moskwy — śpiewaczka

30 W latach 2003–2016 impreza ta nosiła nazwę Festiwal Muzyczny im. Karola Szymanowskiego, od 2017 roku — Jesień z muzyką Karola Szymanowskiego.

31 *Честь, пане Каролу* [Cześć, pane Karolu], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (8 X), s. 3; Олена Ігнат’єва [Ołena Ihnat’iewa], *Там, де зустрічаються традиції* [Tam, de зустріczajut’sia tradyciji], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (15 X), s. 3.

32 Monika Sikorska-Wojtacha i Wojciech Stysz mieli też występ w Kijowie w Budynku Nauczyciela, który został zorganizowany przez Polonijne Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne im. A. Mickiewicza. Zob. Antoni Romeyko, *Szymanowski znów w Kijowie*, „Dziennik Kijowski” 1992 nr 4, s. 7.

Galina Pisarenko i pianistka Ełła Selkina (uczennica H. Neuhausa) — wykonały *Pieśni muezina szalonego* op. 42. Po raz pierwszy zabrzmiały te pieśni ze sceny koncertowej w mieście, w którym zostały napisane³³. Również po raz pierwszy wykonano w Kropywnyckim cztery z *Siedmiu pieśni do słów Jamesa Joyce'a* na głos i fortepian op. 54 i dwie z *Pieśni kurpiowskich* na chór mieszany (Miejski Chór Kameralny, dyrektor artystyczny i dyrygent Jurij Lubowicz).

W 1994 roku i następnym latach fortepianowa muzyka Szymanowskiego była wykonywana w Kropywnyckim przez uczestników kolejnych ogólnoukraińskich konkursów neuhausowskich. Konkurs z roku 1996 dedykowany był zarówno Neuhausowi, jak i Szymanowskiemu³⁴. W roku 1998 na koncercie inauguracyjnym juror konkursu i koncertujący pianista ze Lwowa, Józef Ermiń (Jozsef Örmény)³⁵, wykonał *Maski* op. 34.

Ważnym muzycznym wydarzeniem XX wieku w Kropywnyckim były dwa koncerty czołowych ukraińskich artystów z Kijowa — Bogodara Kotorowicza (skrzypce) i Jewgenii Basałajewej (fortepian). Wykonano wówczas po raz pierwszy w Kropywnyckim *Nokturn i Tarantelę* op. 28 i *Kaprys a-moll* z napisanych w Elizawetgradzie *Trzech kaprysów Paganiniego* op. 40³⁶.

W całości *Trzy kaprysy Paganiniego* oraz *Mity* op. 30 i *Sonata* op. 9 na skrzypce i fortepian w Kropywnyckim zabrzmiały po raz pierwszy w grudniu 2000 roku, w wykonaniu Ołesia Semczuka (skrzypce) i Anny

33 Za wykonanie *Pieśni muezina szalonego* na festiwalu Warszawska Jesień w 1980 roku Galina Pisarenko i Światosław Richter zostali nagrodzeni nagrodą krytyków muzycznych Orfeusz, przyznawaną za najlepsze wykonanie utworu polskiego podczas festiwalu. Richter wykonywał utwory Szymanowskiego od 1939 roku, kiedy studiował u Henryka Neuhausa w Moskwie.

34 *Пам'яті двох земляків-піаністів [Pamjati dwóch zemlakiw-pianistiw]*, „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1996 (9 IV), s. 1.

35 Józef Ermiń (Jozsef Örmény) razem z Olgą Pasiecznik otrzymał w 1997 roku nagrodę Fryderyk za nagranie *Pieśni kurpiowskich* op. 58, opublikowane przez wytwórnię Musicon (MCD 023).

36 Koncerty odbyły się w drugiej dekadzie maja 1999 roku w salach Szkoły Muzycznej nr 2 im. Julija Mejtusa i Muzeum Ołeksandra Osmiorkina.

Seredenko (fortepian) z Kijowa³⁷. W kwietniu 2001 roku, w koncercie muzyki polskiej, wspomniany powyżej J. Ermiń (Örmeny) ponownie wykonał w Kropywnyckim cykl *Maski* op. 34, a także 5 mazurków z op. 50.

Podsumowując dekadę 1992–2001, warto podkreślić, po pierwsze, dalsze poszerzenie listy wykonanych w Kropywnyckim utworów Szymanowskiego o *Wyspę Syren* i *Kalipso* z cyklu *Metopy* op. 29 (jakby w uzupełnieniu do wykonanej wcześniej *Nauzykai*), *Sonatę* op. 9, *Nokturn* i *Tarantelę* op. 28, *Narcyza* oraz *Driady i Pana z Mitów* op. 30 (uzupełniły wykonane wcześniej *Źródło Aretuzy*), *Trzy kaprysy Paganiniego* op. 40, *Pieśni muezina szalonego* op. 42 i cztery pieśni z op. 54, dwie z *Pieśni kurpiowskich* na chór mieszany, a po drugie — zapoczątkowanie poświęconego kompozytorowi festiwalu w Kropywnyckim.

Jubileuszowe Dni Pamięci Karola Szymanowskiego w 2002 roku przeprowadzono z inicjatywy Stowarzyszenia Polaków „Polonia” im. K. Szymanowskiego w Kropywnyckim³⁸. Wtedy też podjęto decyzję o ustanowieniu Festiwalu im. Karola Szymanowskiego. Współorganizatorem przedsięwzięcia był Konsulat Generalny RP w Kijowie oraz Związek Polaków na Ukrainie. Rok 2002 nie przyniósł jednak premierowych wykonań utworów Szymanowskiego: Miejski Chór Kameralny pod batutą J. Lubowicza po dziesięciu latach powtórzył jedną z *Pieśni kurpiowskich* (*A chtóz tam puka*), A. Seredenko powtórzyła, z innym partnerem — skrzypkami Tarasem Jaropudem z Kijowa, *Sonatę* na skrzypce i fortepian op. 9. Z kolei Kateryna Tretiakowa (sopran) i Olga Titowa (fortepian) oraz Dymitr Polaczok (wszyscy z Kropywnyckiego) wykonali, prezentowane wcześniej przez innych muzyków: pieśń *Daleko został cały świat* z op. 2 i *Preludium* nr 7 z op. 1. Ciekawostką było prawykonanie transkrypcji trzech mazurków z op. 50.

37 Ten sam program był wykonany w Filharmonii Kijowskiej, wzbogacony o *Uwerturę koncertową* op. 12 oraz *I Koncert skrzypcowy* (O. Semczuk i Narodowa Orkiestra Symfoniczna Ukrainy, dyrektor artystyczny i dyrygent — Wołodymyr Sirenko). Zob. Марина Черкашина [Maryna Czerkaszyńska], *Сад музичних мрій Кароля Шимановського* [*Sad muzycznych mрій Karola Szymanowskiego*], „Дзеркало тижня” [„Lustro tygodnia”] 2001 (27 stycznia). Dzięki wsparciu Polskiego Instytutu program koncertu został nagrany na CD. Zob. też Олександр Полячок [Aleksander Polaczok], *Київські музиканти виконують твори Кароля Шимановського* [*Kyjivski muzykanti wykonujut' twory Karola Szymanowskiego*], „Вечірня газета” [„Gazeta wieczorna”] 2000 (22 XI), s. 2.

38 Powstało w 1997 roku. Od 2002 prezesem jest Aleksander Polaczok.

Elizawetgradzkie Kolegium Muzyczne³⁹ zagrało je w aranżacji Switłany Koncedałowej na flet, wiolonczelę i fortepian⁴⁰.

Podczas kolejnych Festiwali Muzycznych im. K. Szymanowskiego w latach 2003–2004 i 2007–2009 w Kropywnyckim po raz pierwszy wykonanych zostało pięć pieśni z cyklu *Pieśni miłosne Hafiza* (polski przekład S. Barączka) na głos i fortepian op. 24. Zaprezentowali je muzycy z Kijowa — Iryna Dacenko (sopran) i Ołeksandra Marcynczyk⁴¹. Także muzycy z Kijowa wykonali pieśni *Daleko został cały świat* i *Czasem, gdy długo z Sześciu pieśni* do słów K. Tetmajera op. 2 (Ludmiła Wojnarowska — sopran, A. Seredenko — fortepian)⁴², *Łabędzia* op. 7 i cztery pieśni z op. 54 (L. Wojnarowska i Jewhen Gromow — fortepian), a także *Wyspę syren* i *Kalypso* z cyklu *Metopy* op. 29 (J. Gromow)⁴³, *Sonatę* op. 9 (Anna Mokanu — skrzypce, O. Marcynczyk — fortepian⁴⁴; Anna Asiejewa — skrzypce, Ludmiła Noczowska — fortepian⁴⁵). *Sonatę d-moll* op. 9 grali też Igor Czerniawski (skrzypce) i Stanisław Kalinin (fortepian) z Charkowa⁴⁶, natomiast *Trzy kaprysy Paganiniego* op. 40 — Walerij Titiszew (skrzypce) i S. Koncedałowa (fortepian) z Kropywnyckiego⁴⁷.

Głównym organizatorem koncertów muzyki Szymanowskiego na Ukrainie w latach 2010–2011 był Instytut Polski w Kijowie. Dzięki jego wsparciu w sali Filharmonii Obwodowej zabrzmiały: *II Kwartet smyczkowy* op. 56 (po raz pierwszy w Kropywnyckim, grał kijowski zespół Post Scriptum⁴⁸), *II Sonata fortepianowa* op. 21 (Jonathan Powell z Wielkiej Brytanii, po raz pierwszy po wykonaniu Neuhaus), *Mity* op. 30 (S. Suldina — skrzypce,

39 Zespół występował w składzie: Ołeksij Szorstkij (flet), Maryna Iwanczenko (wiolonczela), Switłana Koncedałowa (fortepian).

40 Koncert 25 XI 2002 w Filharmonii Obwodowej.

41 Koncert 14 XII 2007 w małej sali Koledżu Muzycznego.

42 Koncert 17 XI 2003 w Filharmonii Obwodowej.

43 Koncert 25 XI 2007 w Filharmonii Obwodowej.

44 Koncert 14 XII 2007 w małej sali Koledżu Muzycznego.

45 Koncert 20 XII 2009 w małej sali Koledżu Muzycznego.

46 Koncert 3 XII 2008 w dużej sali Koledżu Muzycznego.

47 Wielokrotnie w latach 2004–2005.

48 W składzie: Sonia Suldina (I skrzypce), Wiktor Iwanow (II skrzypce), Andrij Małachow (altówka), Dmytro Głuszczenko (wiolonczela).

J. Powell — fortepian), *Metopy* op. 29 (J. Powell)⁴⁹, wszystkie utwory Szymanowskiego na skrzypce i fortepian oprócz *Kołysanki* op. 52 i dwóch utworów nieobjętych numeracją opusową, w tym po raz pierwszy w Kropywnyckim *Romans D-dur* na skrzypce i fortepian op. 23 (L. Futorska — skrzypce, I. Pachota — fortepian, M. Humetska — fortepian)⁵⁰.

Rok 2011 przyniósł też prawykonanie w Kropywnyckim *IV Symfonii* op. 60. Pianista J. Ermiń (Örmeny) i symfoniczna orkiestra miejscowego Koledżu Muzycznego pod batutą Łarysy Holiusowej zaprezentowali ten utwór na koncercie inauguracyjnym festiwalu Nejhausziwski Muzyczni Zustriczzi (Neuhausowskie Spotkania Muzyczne)⁵¹.

Z kolei w roku 2012, podczas X festiwalu Jesień z Muzyką Karola Szymanowskiego odbyła się premiera całego cyklu *6 pieśni kurpiowskich* na chór mieszany a cappella w Kropywnyckim i w ogóle na Ukrainie (Miejski Chór Kameralny, dyrektor artystyczny i dyrygent J. Lubowicz)⁵². Zabrzmiały też trzy z *Preludiów* op. 1, *Etiuda* nr 3 z op. 4, dwa z 20 mazurków op. 50, trzy z *Czterech tańców polskich*, *Maski* op. 34 (J. Powell z Wielkiej Brytanii, Paweł Rajkerus z Sankt Petersburga)⁵³, I część *Sonaty d-moll* op. 9 (Natalia Karaban — skrzypce, S. Koncedałowa — fortepian)⁵⁴.

Lata 2013–2014 nie przyniosły wykonania wcześniej nieprezentowanych utworów⁵⁵. Natomiast w roku 2015 kijowski zespół Cordes⁵⁶ przedstawił

49 Koncert 28 XI 2010.

50 Koncert 30 XI 2011.

51 Koncert 12 IV 2011 w wielkiej sali Koledżu Muzycznego.

52 Koncert 3 X 2012 w sali Koledżu Inżynieryjnego (byłej Szkole Realnej, w której uczył się K. Szymanowski).

53 Koncerty odpowiednio 5 i 9 X 2012 w wielkiej sali Koledżu Muzycznego.

54 Zob. Elżbieta Jasińska-Ĵędrośz, Monika Pasiecznik, *Szymanowski i Lutosławski na Ukrainie* [Konferencja w Kropywnyckim], „Ruch Muzyczny” 2013 nr 8, s. 16–17. Ірина Сікорська, Дмитро Полячок, Єлізавета Ткаченко [Іryna Sikorska, Dmytro Polaczok, Elizawieta Tkaczenko], *Повернення Кароля Шимановського на малу батьківщину* [Powertnennia Karola Szymanowskoho na malu bat'kivszczyuni], „Музика” [„Muzyka”] 2013 nr 2, s. 42–43.

55 W 2013 roku Miejski Chór Kameralny (dyrektor artystyczny i dyrygent J. Lubowicz) powtórzył *6 pieśni kurpiowskich*, wykonywane były też pojedyncze utwory fortepianowe i skrzypcowe. Zob. Ірина Сікорська [Іryna Sikorska], *Кіровоград: на перехресті культур* [Kirovohrad: na perechresti kultur], „Музика” [„Muzyka”] 2014 nr 2, s. 20–23.

56 W składzie: Janżyma Morozowa (I skrzypce), Olga Ponomariowa (II skrzypce), Іryna Polowa (altówka), Olena Dworska (wiolonczela). Konsultant artystyczny — Gennadij Jeriomenko.

sluchaczom z Kropywnyckiego *I Kwartet smyczkowy* op. 37⁵⁷. Wśród innych nielicznych wykonań utworów kameralnych Szymanowskiego warto wspomnieć o interpretacji *Fantazji* C-dur op. 14 z pianistą Artemem Lachowiczem z Kijowa⁵⁸.

Kluczowym wydarzeniem XIV Festiwalu „Jesień z Muzyką Karola Szymanowskiego” w 2016 roku był koncert Olgi i Natalii Pasiecznik, podczas którego wykonały one pięć pieśni kurpiowskich na głos i fortepian z op. 58 (*Wyśta burzycka*, *Ściani dumbek*, *U jeziorocka*, *Lecioły zorazie*, *Bzicem kunia*)⁵⁹. Na innym koncercie, po raz pierwszy w Kropywnyckim zabrzmiały jako cykl *Trzy pieśni* op. 32 na głos i fortepian do słów Dymitra Dawydowa w wykonaniu Walerii Tulis (sopran) i Olgi Waszczuk (fortepian) z Kijowa⁶⁰.

Nareszcie w programie XV Jesieni z Muzyką Karola Szymanowskiego w 2017 roku ukazały się *Harnasie* op. 55 w wersji na dwa fortepiany (transkrypcja Grażyny Bacewicz, opracowanie wykonawcze Andrzeja Tatarskiego). Planowane wykonanie tego utworu przez Joannę Domańską i Andrzeja Tatarskiego w Kropywnyckim niestety nie doszło do skutku (zrealizowano jedynie wykonanie w Kijowie). Natomiast w Kropywnyckim Tatarski zagrał recital, na którym zabrzmiały *Wariacje* op. 3 i *Etiuda* nr 3 z op. 4⁶¹. Tamże J. Powell wykonał *Preludium* i *Fugę cis-moll* (po raz pierwszy w Kropywnyckim), *Fantazję* op. 14, *Metopy* op. 29 i *Dwa mazurki* op. 62⁶². Podczas otwarcia w Kropywnyckim wystawy *Karol Szymanowski — od Tymoszwówki do Lozanny*, przygotowanej przez Gabinet Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (autorstwa Elżbiety Jasińskiej-Jędrasz) grano *Preludia* nr 2 i 5 z op. 1 (studentki Koledżu Muzycznego w Kropywnyckim: Maryna Tkaczenko i Alona Błochina), *Pieśń Roksany z Króla Rogera* oraz *Preludium* nr 1 op. 1 w transkrypcji na skrzypce i fortepian Grażyny Bacewicz (studentka Koledżu Muzycznego w Kropywnyckim Maria Polaczok — skrzypce, Switłana Koncedałowa — fortepian).

57 Koncert 31 X 2015 w Kościele Świętego Ducha.

58 Koncert 4 XI 2015 w Szkole Muzycznej nr 1 im. H. Neuhausa.

59 Koncert 15 X 2016 w Filharmonii Obwodowej.

60 Koncert 1 X 2016 w Muzeum Ołeksandra Osmiorkina.

61 Koncert 11 X 2017 w Koledżu Muzycznym.

62 Koncert 18 XI 2017 w Koledżu Muzycznym.

Podsumowując powyższą kronikę wykonań muzyki Karola Szymanowskiego w Tymoszwówe, Kamionce i Kropywnyckim⁶³, można skonstatować, że w małej ojczyźnie kompozytora w latach 1962–2017 została wykonana większość jego utworów na fortepian, niemal wszystkie dzieła na skrzypce, siedem opusów na głos i fortepian (z niektórych wybrane pieśni), jedyny w spuściźnie kompozytora cykl na chór a cappella (*Pieśni kurpiowskie*), obydwie kwartety smyczkowe i *IV Symfonia*.

Temat „Szymanowski a Ukraina” został w roku 1962 zapoczątkowany (z poparciem Borysa Latoszyńskiego) przez wybitnego ukraińskiego działacza muzycznego, dyrygenta Igora Błażkowa. W latach 80. główną siłą napędową miejscowej Szymanowskiany była moskiewska muzykolog Olga Lewtonowa, której wysiłek trudno przecenić. Od 1988 roku — stopniowo przejmując inicjatywę z rąk Lewtonowej — promotorami większości działań związanych z postacią Karola Szymanowskiego zostali: w Kropywnyckim — autor niniejszego artykułu, w Kamionce i Tymoszwówe — Hałyna Taran, dyrektorka Kamiańskiego Państwowego Historyczno-Kulturowego Zespołu Muzealno-Przyrodniczego i Ałła Jefremcewa — kustosz Muzeum Historycznego (oddział tegoż Zespołu Muzealno-Przyrodniczego). Wsparcie dla przedsięwzięć lokalnych zapewnili od początku lat 90. przede wszystkim Wydział Kultury Rady Miejskiej miasta Kropywnyckiego, muzykolog Teresa Chylińska i Anatolij Kałenyczenko, a także wiele innych osób i instytucji.

W aspekcie chronologicznym, 55-letni okres wyraźnie dzieli się na lata 1962–1991, kiedy rzadkie wykonania utworów Szymanowskiego były związane z obchodami jubileuszowymi i konsekwencjami tych uroczystości; lata 1992–2001, kiedy wykonania odbywały się już prawie corocznie i zapoczątkowano pierwsze cykle imprez; lata 2002–2017, kiedy cykle imprez przekształciły się w festiwale muzyki kameralnej Jesień z Muzyką Karola Szymanowskiego (do 2017 roku — Festiwale Muzyczne im. Karola Szymanowskiego) i stały się najbardziej znaczącymi przedsięwzięciami artystycznymi.

63 Poprzednia próba ułożenia takiej kroniki w Kropywnyckim miała miejsce w 2006 roku. Zob. Eugeniusz Kotiszewski, *Szymanowskiana. Kroniki imprez kulturalnych od 1962*, w: *Поляки на Кіровоградщині / Polacy na ziemi Kirowogrodzkiej*, Kirowograd 2006, s. 134–137.

Pod względem miejsc wykonania, liczby występów i organizatorów imprez na pierwszym miejscu znajduje się Kropywnycki, w którym muzykę Szymanowskiego wykonywali artyści z Ukrainy, Polski, Rosji, Wielkiej Brytanii (wśród nich m.in. Jadwiga Romańska-Gabryś, Monika Sikorska-Wojtacha, Galina Pisarenko, Bogodar Kotorowicz, Olga i Natalia Pasiecznik), ale też aktywny udział brał Miejski Chór Kameralny, nauczyciele i studenci miejscowego Koledżu Muzycznego, studenci i uczniowie szkół muzycznych z całej Ukrainy. W Kamionce utwory autora pieśni do słów Dymitra Dawydowa były wykonywane, począwszy od 2004 roku, zasadniczo przez nauczycieli i uczniów Szkoły Muzycznej im. P. Czajkowskiego oraz Chór Kameralny „Kamjanka”, a z muzyków zagranicznych — przez Andrzeja Tatarskiego i Jonathana Powella. Od 2005 roku muzyka Karola Szymanowskiego wróciła do Tymoszówki dzięki muzykom z Kamionki i Lwowa (Lidia Futorska, Iwan Pachota, Marianna Humetska).

Organizatorami imprez najczęściej były: Koledż Muzyczny i Muzeum Karola Szymanowskiego w Kropywnyckim, Muzeum Historyczne w Kamionce (które sprawuje opiekę nad Izbą Pamięci Szymanowskiego w Szkole Ogólnokształcącej im. K. Szymanowskiego w Tymoszówce), Szkoła Muzyczna im. P. Czajkowskiego w Kamionce i Szkoła Ogólnokształcąca im. K. Szymanowskiego w Tymoszówce. Wsparcie organizatorom (od 1962 roku do dziś) zapewniał Konsulat Generalny Polski w Kijowie, a od 1992 roku również Towarzystwo Muzyczne im. K. Szymanowskiego w Zakopanem; od początku XXI wieku zaczął natomiast działać Instytut Polski w Kijowie. Przy pomocy tych instytucji festiwal Jesień z muzyką Karola Szymanowskiego w 2017 roku nie tylko połączył Kropywnycki, Kamionkę i Tymoszówkę (co zdarzało się i wcześniej), ale przekroczył dotychczasowe granice i odznaczył się organizacją ważnych wydarzeń w Kijowie⁶⁴. Im więcej lat upływa, tym bardziej

64 Koncert Andrzeja Tatarskiego i Joanny Domańskiej oraz wystawa *Karol Szymanowski — od Tymoszówki do Lozanny* organizowane były we współpracy z Ukrainką Narodową Akademią Muzyczną im. P. Czajkowskiego, Instytutem Muzykologii, Folkloru i Etnografii Akademii Nauk Ukrainy im. M.T. Rylskiego i Muzeum Esi Ukrainki za pomocą Instytutu Polskiego w Kijowie, Konsulów Generalnych RP w Kijowie — Tomasza Dederki i we Lwowie — Rafała Wolskiego, a także Międzynarodowego Stowarzyszenia Przedsiębiorców Polskich na Ukrainie.

festiwal ten staje się zjawiskiem zauważalnym na mapie głównych wydarzeń promujących muzykę Szymanowskiego na Ukrainie⁶⁵.

BIBLIOGRAFIA

- A teper* — з концертами до Польщі [*A teper* — z koncertami do Polski], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (9 IV), s. 3.
- Igor Błażkow, *Elizawietgradzkie lata*, „Ruch Muzyczny” 1962 nr 23, s. 1–6.
- Igor Błażkow, *Reportaż z Tymoszówki*, „Ruch Muzyczny” 1962 nr 19, s. 3–6.
- Марина Черкашина [Maryna Czerkaszyńska], *Сад музичних мрій Кароля Шимановського* [*Sad muzycznych mrii Karola Szymanowskiego*], „Дзеркало тижня” [„Lustro tygodnia”] 2001 (27 stycznia).
- Честь, пане Каролу* [*Cześć, pane Karolu*], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (8 X), s. 3.
- Krystyna Dąbrowska, *Był tu wśród nas*, „Świat” 1962 nr 37, s. 14–15.
- Krystyna Dąbrowska, *Partir c'est mourir un peu*, „Kobieta i życie” 1962 nr 38, s. 2, 11.
- Лариса Демчук [Łarysa Demczuk], *Хто краще зіграє твір Шимановського* [*Chto kraszcie zihraje twir Szymanowskiego*], „Кіровоградська правда” [„Kirovogradzka prawda”] 1992 (2 IV), s. 1.
- Олена Ігнат'єва [Olena Ihnat'iewa], *Там, де зустрічаються традиції* [*Tam, de зустрічajúть'sia tradyciji*], „Народне слово” [„Słowo ludu”] 1992 (15 X), s. 3.
- Елла Янчукова [Ella Janczukowa], *Дні мистецтва* [*Dni mystectwa*], „Кіровоградська правда” [„Kirovogradzka prawda”] 1983 (7 X), s. 3.
- Elżbieta Jasińska-Jędrasz, Monika Pasiecznik, *Szymanowski i Lutostawski na Ukrainie* [Konferencja w Kropywnyckim], „Ruch Muzyczny” 2013 nr 8, s. 16–17.
- Алла Єфремцева [Ałła Jefremcewa], *Хронограф подій, пов'язаних з виконанням творів К. Шимановського в с. Тимошівка, м. Кам'янка Черкаської області та м. Замость (Польща)* (2004–2017) [*Chronograf podij, powjazanych z wykonanniam*

65 Chodzi przede wszystkim o koncertowe wykonania w Kijowie opery *Król Roger*, baletu *Harnasie* i wiele innych imprez, organizowanych przez Instytut Polski w Kijowie, oraz festiwal Szymanowski Quartet i przyjaciele we Lwowie. Coroczny dziecięcy konkurs muzyczny pod nazwą Festiwal Muzyki Polskiej i Ukraińskiej im. Karola Szymanowskiego w Charkowie jest imprezą innego rodzaju.

- твориw К. Шzymanовскоho в s. Тумосзiwка, m. Кам'янка Черкаској обласи та m. Zamosc' (Polszcza)], maszynopis, Фонди музею К. Шимановского.
- Алла Єфремцева [Ана Јефремцева], *Науково-освітня робота Кам'янского державного історико-культурного заповідника в популяризації теми життя і творчості Кароля Шимановского* [Naukowo-oswitnia robota Kamjanskocho derzawnoho istoriko-kulturnoho zapowidnyka w popularyzaciji tety], maszynopis, Fundacja Muzeum K. Szymanowskiego.
- Eugeniusz Kotiszewski, *Szymanowskiana. Kroniki imprez kulturalnych od 1962*, w: *Поляки на Кіровоградщині / Polacy na ziemi Kirowogradzkiej*, Kirowograd 2006, s. 134–137.
- Ольга Левтонова, *Каролю Шимановскому* [Karolu Szymanowskomu], „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1985 (26 IV), s. 4.
- Olga Lewtonowa, *Жыццэ, дорэкі о ннх паміятны*, „Ruch Muzyczny” 1988 nr 25, s. 23–25.
- Olga Lewtonowa, *Jubileusz Karola Szymanowskiego w Rosji i na Ukrainie*, „Ruch Muzyczny” 1993 nr 4, s. 13–16.
- Izrael Niestew, *Nowe materiały do biografii Karola Szymanowskiego*, w: *Księga Sesji Naukowej poświęconej twórczości Karola Szymanowskiego*, Warszawa 23–28 marca 1962, red. Zofia Lissa, Warszawa 1964, s. 191–208.
- Józef Opalski, *Українська подорож сентыментальна* [Konferencja w Kropywnyckim], „Dziennik Polski” 1992 (23 listopada).
- Józef Opalski, *Szymanowski a Ukraina. Droga wolna*, „Rzeczpospolita” 1993 (27–28 XI).
- Пам'яті польского композитора* [Pamjati polskocho kompozytora], „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1962 (9 X), s. 3.
- Пам'яті двох земляків-піаністів* [Pamjati dwoch zemlakiw-pianistiw], „Кіровоградська правда” [„Kirowogradzka prawda”] 1996 (9 IV), s. 1.
- Ірина Перепічка, Анитолій Могилка [Іруна Піерепічка, Anatolij Могулка], *Спадщина Кароля Шимановского, Джерело* [Spadszczyna Karola Szymanowskocho, Dzerelo] — Ур. 1: Матеріали першої науково-практичної краєзнавчої конференції, присвяченої 355-річчю м. Кам'янки [Materiały perszoji naukowo-praktycznoji krajeznawczoji konferenciji, pryswiaczenoji 355-riczczu m. Kamjanky], Kamionka 2004, s. 96–98.
- Олександр Полячок [Aleksander Polaczok], *Київські музиканти виконують твори Кароля Шимановского* [Kyjiwski muzykanty wykoniujut' twory Karola Szymanowskocho], „Вечірня газета” [„Gazeta wieczorna”] 2000 (22 grudnia), s. 2.
- Antoni Romeyko, *Szymanowski znów w Kijowie*, „Dziennik Kijowski” 1992 nr 4, s. 7.

- Ірина Сікорська, Дмитро Полячок, Єлизавета Ткаченко [Iryna Sikorska, Dmytro Polaczok, Elizawieta Tkaczenko], *Повернення Кароля Шимановського на малу батьківщину* [*Powernennia Karola Szymanowskiego na malu bat'kiwszczynu*], „Музика” [„Muzyka”] 2013 nr 2, s. 42-43.
- Ірина Сікорська [Iryna Sikorska], *Кіровоград: на перехресті культур* [*Kirowohrad: na perechresti kultur*], „Музика” [„Muzyka”] 2014 nr 2, s. 20-23.
- Марія Шкаліберда [Maria Szkaliberda], *Кароль Шимановський* [*Karol Szymanowski*], „Трудова слава” [„Chwała pracy”] 1967 nr 61, s. 3.
- Вечір ювілею К. Шимановського* [*Weczir juwileju K. Szymanowskiego*], „Молодий комунар” 1962 (10 X), s. 4.
- XIX Наукова студентська конференція, присвячена 25-річчю з дня смерті К. Шимановського* [*XIX Naukowa studentska konferencija, pryswiaczena 25-riczczu z dnia smerti K. Szymanowskiego*], Kijów, Konserwatorium Państwowe im. P. Czajkowskiego w Kijowie, Studenckie Towarzystwo Naukowe, 6-10 IV 1962.

STRESZCZENIE

Muzyka Karola Szymanowskiego w jego małej ojczyźnie (Tymoszwówka, Kamionka, Kropywnycki) w latach 1962-2017

Po opuszczeniu przez Karola Szymanowskiego Ukrainy w końcu 1919 roku muzyka kompozytora wróciła do jego małej ojczyzny dopiero w roku 1962. Inicjatorami byli działacze kultury polskiej, ukraińskiej i rosyjskiej, dołączyli do nich też wykonawcy i muzykolodzy z Wielkiej Brytanii i Francji.

Najważniejszym wydarzeniem jest Festiwal Muzyczny im. Karola Szymanowskiego, który został zapoczątkowany w 1992 roku, a od 2012 odbywa się corocznie. Imprezy festiwalowe mają miejsce w Kropywnyckim, Tymoszwówe, Kamionce, Kijowie. Ich głównymi organizatorami są Muzeum Karola Szymanowskiego

ABSTRACT

Karol Szymanowski's Music in his Little Homeland (Tymoshivka, Kamianka, Kropyvnytskyi) in 1962-2017

After Karol Szymanowski's departure from Ukraine at the end of 1919, the composer's music did not come back to his little homeland until 1962. The people behind this return were Polish, Ukrainian and Russian culture activists accompanied by performers and musicologists from Great Britain and France.

The most important event is the Karol Szymanowski Music Festival, launched in 1992 and since 2012 held annually. The Festival events take place in Kropyvnytskyi, Tymoshivka, Kamianka and Kiev, and their main organisers are the Karol Szymanowski Museum and the Karol Szymanowski "Polonia" Society

oraz Stowarzyszenie „Polonia” im K. Szymanowskiego w Kropywnyckim. W 2017 roku Festiwal zmienił nazwę na Jesień z muzyką Karola Szymanowskiego. Szereg inicjatyw podejmuje też Muzeum w Kamionce, które sprawuje opiekę nad Izbą Pamięci K. Szymanowskiego w tymoszwowieckiej Szkole im. K. Szymanowskiego.

W małej ojczyźnie kompozytora zostały wykonane niemal wszystkie dzieła Szymanowskiego na skrzypce i fortepian, *IV Symfonia*, dwa kwartety smyczkowe, kilka cykli wokalnych i in. Chór z Kropywnyckiego jako pierwszy na Ukrainie wykonał w całości *Pieśni kurpiowskie*. Muzykę Szymanowskiego w Kropywnyckim wykonywali m.in. Olga i Natalia Pasiecznik, Galina Pisarenko, Monika Sikorska-Wojtacha, Bogodar Kotorowicz, Jonathan Powell, Józef Ermiń, Ludmiła Wojnarowska, Lidia Futorska oraz Sonia Suldina i Marianna Humetska.

SŁOWA KLUCZOWE Szymanowski na Ukrainie, wykonania muzyki Szymanowskiego na Ukrainie, Szymanowski i jego mała ojczyzna

in Kropyvnytskyi. In 2017 the Festival changed its name to Autumn with the music of Karol Szymanowski. A lot of initiatives have also been undertaken by the Museum in Kamianka, which takes care of the Karol Szymanowski Memorial Room in the Karol Szymanowski School in Tymoshivka.

Within this period, in Tymoshivka, Kamianka, Kropyvnytskyi and Kiev almost all of Szymanowski's works for violin and piano have been performed, as has been his Symphony No. 4, two string quartets and a couple of song cycles. The Kropyvnytskyi Choir was the first choir in Ukraine to perform the complete Kurpian Songs. Szymanowski's music has been performed in Kropyvnytskyi by Olga and Natalia Pasichnyk, Galina Pisarenko, Monika Sikorska-Wojtacha, Bogodar Kotorovych, Jonathan Powell, Jozsef Örményi, Ludmiła Wojnarowska, Lidia Futorska, Sonia Suldina and Marianna Humetska, among others.

KEYWORDS Szymanowski in Ukraine, performances of Szymanowski's music in Ukraine, Szymanowski and his Little Homeland